

Боротьба з радіохуліганам

На виконання постанови Ради Міністрів СРСР № 829 „Про заходи щодо захисту радіоприймання від індустріальних перешкод” у березні 1951 році було створено Державну радіоінспекцію. До складу інспекції включили відділ по боротьбі з радіоперешкодами, утворили технічні бригади, які виконували функції радіоконтрольних пунктів (РКП). У 1959 році Державна радіоінспекція змінила назву на Державну інспекцію електрозв'язку (ДІЕ), були також утворені служби контролю радіоперешкод.

У 1973 році сталися суттєві зміни і в організації роботи Державної інспекції електрозв'язку. В Міністерстві зв'язку УРСР створили самостійну госпрозрахункову структуру — Державну інспекцію електрозв'язку Міністерства зв'язку УРСР, до компетенції якої, зокрема, належав нагляд за діяльністю інспекцій в областях щодо контролю ними використання радіоелектронних засобів і призначення радіочастот. Очолив ДІЕ досвідчений спеціаліст, колишній начальник одного з відділів Ленінградського НДІ *Прокопович В.Т.* За час його керівництва повністю реорганізували роботу ДІЕ. При обласних виробничо-технічних управліннях зв'язку створили повноцінні служби, а не невеличкі представництва. Запровадили також мережу регіональних радіоконтрольних пунктів, забезпечивши їх власним автотранспортом. Тоді у ДІЕ по місту Києву і Київській області передали в підпорядкування Київського обласного виробничо-технічного управління зв'язку (ОВТУЗ).

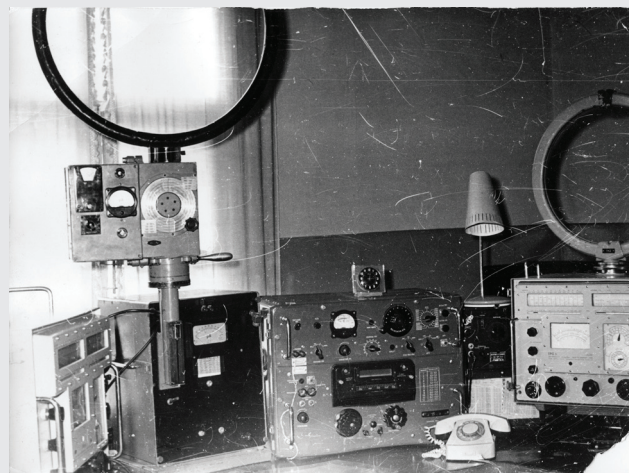
В ті часи радіохуліганство набуло неабиякого розмаху. Як писала у 1974 році газета „Комсомольское знамя”, „лише під час одного відрядження працівниками Державної інспекції електрозв'язку у Васильківському районі було знешкоджено 15 радіохуліганів, а в Білій Церкві за допомогою і за активної участі органів міліції — 17”.

У боротьбі з порушниками правил радіозв'язку працівники РСТРК та ДІЕ інколи вдавалися до хитрощів і, навіть, до нестандартних методів затримання таких „аматорів”. Виходили, наприклад, на частоту, на якій працював радіохуліган, знаходили з ним спільну мову, а потім, після дружнього знайомства в ефірі, призначали побачення... А далі все відбувалося як у детективному сюжеті.

Для виявлення радіозлочинців використовували й портативні радіопеленгатори „Кобчик”, списані із відповідної служби КДБ. Пеленгатор одягався на пояс, рамочна

антена ховалася під піджак на спину, у взуття вставляли металізовані устілки-противаги, що з'єднувалися проводами з пеленгатором на поясі... В такому „вбранні” людина виглядала досить кумедно. Особливо, коли починала крутитися на одному місці, намагаючись визначити напрям пеленгу.

Для пошуку радіоперешкод використовували і переносний селективний мікровольтметр фірми

Комплекс радіопеленгаторів

„Rohde&Schwarz”, який був на той час, мабуть, чи не єдиним в Україні.

З середини 1973 року керівником групи, що „полювала” на порушників радіофіру, став старший інженер *Амерханян Георгій Грачікович*.

У цьому ж році почалося й технічне переоснащення вимірювальної лабораторії, пов'язане з впровадженням нових стандартів та норм.

На зміну застарілим вимірювачам типу ПП-12, П4-12, П4-13, які дозволяли працювати в діапазоні частот від 0,15 до 400 МГц, поступили нові прилади ПК3-3 і ПК-4, розроблені і виготовлені дослідною групою Ленінградського НДІ СРСР відповідно до рекомендацій Міжнародної комісії з радіозавод. Ці апарати були більш точними, з розширеним до 1000 МГц діапазоном частот, але й значно більшими за габаритами і за вагою, що завдавало певні незручності під час їх транспортування та проведення вимірів.

На жаль, вітчизняні прилади так і залишилися дослідними зразками, оскільки в подальшому на

Виявлення радіозавад

комплектування надійшло німецьке обладнання „Меселектронік”. З ленинградськими приладами *Амерханяну Г.Г.* доводилося досить часто їздити до Ленинградського науково-дослідного інституту радіо для ремонту і калібровок, що в подальшому дало йому змогу набути чималого досвіду в роботі і дозволило значно поповнити теоретичні знання в сфері пошуку радіозавад.

В 1976 році *Амерханяна Г.Г.*, який до цього часу закінчив Одеський електротехнічний інститут зв'язку (нині академія) ім. О.С. Попова, призначили заступником начальника РСТРК (на посаді був до 1985 року). В цей період він наглядав також за службою контролю радіозавад в обласних ДІЕ, за роботою лабораторії з вимірів радіозавад і заново створеної лабораторії з переробки авіаційних радіопеленгаторів, які передбачалося встановлювати на автомашинах, призначені для груп з боротьби з незаконно діючими передавачами. Очоловав лабораторію *Василишин М.В.* Поруч з ним працювали *Короткевич Є.А.*, *Любенко В.М.*, *Соколенко В.В.*, *Дейнега В.І.* і *Лопаткіна Г.І.*

Комплект портативного радіопеленгатора „Сова”

У ті роки, як вже відзначалося, незаконне використання радіопередавачів набуло загрозливих масштабів. Тому відповідні служби в країні мали скоординувати дії у боротьбі з порушниками, які особливо дошкуляли повітряним службам військового і цивільного призначення, а також морським службам. Оскільки автомобільних радіопеленгаторів заводського виготовлення не вистачало, прийняли рішення для цих цілей використовувати, по можливості, саморобні автомобільні пеленгатори на базі перероблених авіаційних радіокомпасів.

Була, навіть, створена республіканська мережа радіопеленгації, яка складалася з трьох стаціонарних радіопеленгаторів КХ діапазону, що базувалися в Києві на РСТРК, а також в Одесі і Харкові на базі заміських радіоконтрольних пунктів обласних ДІЕ. Це давало змогу визначати райони, в яких діяли передавачі, що значно полегшувало завдання з їх виявлення оперативно-пошуковими групами. З часом запроваджений метод роботи позитивно оцінило керівництво ДІЕ Мінзв'язку СРСР. Було рекомендовано створити аналогічні мережі радіопеленгації і в інших республіках, особливо в деяких регіонах Росії.

У 1980 році Міністерство зв'язку СРСР виділило для України три програмно керовані радіомоніторингові комплекси на базі автоматизованого вимірювального радіоприймача фірми „Rohde&Schwarz”. Комплексом управляв спеціальний комп'ютер фірми „Тектронікс”, оснащений незвичними і незнайомими на той час для працівників цифровими самописцями-реєстраторами, плоттерами і автоматичним принтером. Це була абсолютно нова для фахівців техніка, яку треба було опанувати, встановити на автомобілі у кузові рухомої РРС, а потім ще й навчити правилам експлуатації персонал ДІЕ Закарпатської і Харківської областей, куди передавалися комплекси.

В освоєнні комплексу допомагав фахівець з НДІ радіо *Єлісєєв В.М.*, а ось проектувати і виготовляти стійки для монтажу устаткування в кузові автомобіля довелося завдяки особистим контактам з фахівцями Київського заводу „Торгмаш”.

Через 6 місяців обладнання встановили на автомобілі і, за завданнями ДІЕ Міністерства зв'язку СРСР, почали застосовувати для радіоконтролю в прикордонних областях України.

У 1984 році також значно збільшився обсяг вимірювання параметрів промислової продукції, що була джерелом радіозавад. Тоді у приміщенні центральної апаратної розмістили вимірювальну лабораторію. Також виникла потреба змонтувати спеціальну екрановану камеру і відкритий полігон-площадку з поворотним пристроєм для визначення напруженості поля радіозавад.

Майданчик з підведеним підземним кабелем для електроживлення зробили будівельники, поворотний пристрій відшукали на одному із заводів, а екрановану камеру змайстрували власними силами. Особливо відзначився при цьому, як його називали, фахівець „на всі руки” антенник-щогловик *В.І. Дехтярьов*. Використання вимірювального майданчика і екранованої камери дало змогу

атестувати робочі місця та акредитувати лабораторію в Держстандарті.

Республіканська ДІЕ, як і раніше, мала обмежені функції і, фактично, займалася тільки адміністратив-

Робоче місце оператора Р-359 «Пелікан»

ною роботою, тобто керівництвом обласними інспекціями. Роль обласних ДІЕ зводилася, як правило, до держнагляду за використанням радіозасобів у відомчих радіомережах і присвоєнням радіочастот, в основному для УКХ радіомереж аграрного сектора в діапазоні 33—49 МГц. Решта всіх частотних присвоєнь здійснювало централізовано Міністерство зв'язку СРСР. Тут вели і базу даних, розробляли територіальні частотні плани для телебачення і радіомовлення, морської і повітряної рухомих служб і т.д. Проводили також відповідні узгодження з Генеральним штабом Збройних Сил, іншими відомствами, а також здійснювали міжнародну координацію і реєстрацію частотних присвоєнь у Міжнародному союзі електрозв'язку (МСЕ).

З 1 січня 1988 р., відповідно до наказу Міністерства зв'язку УРСР від 27.11.1987 року № 345, Республіканську станцію технічного радіоконтролю та Державну інспекцію електрозв'язку Київського ОВТУЗ об'єднали у Київський центр електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів (КЦ ЕМС РЕЗ), який очолив *Галицький А.Б.*

А через три роки (наказ Мінзв'язку УРСР від 04.12.1990 року № 127) КЦ ЕМС РЕЗ був реорганізований в Український республіканський центр електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів (УРЦ ЕМС РЕЗ).

Важливим напрямом його діяльності стає виявлення та боротьба з незаконно діючими передавачами.

Служба контролю радіозавад, яка разом з ДІЕ була розміщена у напівпідвальному приміщенні по вулиці Єреванській, 23, складалася, в переважній більшості, з випускників Політехнікуму зв'язку. Тут працювали *Марченко А.А., Голдович В.В., Пінчук В.Т., Карасинська І.Н., Амерханян Г.Г.* та інші.

Керував групою *Ревуцький Б.Ф.*, спеціаліст з великим досвідом роботи.

До основних завдань служби контролю радіоперешкод належали пошук і виявлення індустриальних радіозавад. Робота була цікавою, і хлопці із завзяттям займалися виявленням джерел радіозавад телебаченню і радіомовленню, контролювали підприємства, на яких знаходились промислові високочастотні установки, «вираховували» радіохуліганів, перевіряли готову продукцію на відповідність встановленим нормам.

3 жовтня 1995 р. до складу Українського республіканського центру електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів включили і регіональні ДІЕ, що раніше були підрозділами обласних виробничо-технічних управлінь зв'язку.

Через рік, 15 жовтня 1996 року, згідно наказу Міністерства зв'язку України № 216, УРЦ ЕМС РЕЗ реорганізовано в Державне підприємство «Український державний центр радіочастот та нагляду за зв'язком» (скорочена назва — Центр «Укрчастотнагляд»). Змінилося і керівництво. Начальником Центру «Укрчастотнагляд» призначено *Карпенка Олексія Єлісейовича* (перебував на посаді до 15.07.1998 року), а головним інженером — *Лестєва Миколу Сергійовича*.

У 2004 році згідно з положеннями законів України «Про телекомунікації», «Про радіочастотний ресурс України» та відповідно до наказу Держкомзв'язку України від 17.03.2004 року № 49 підприємство перейменовано в Державне підприємство «Український державний центр радіочастот» (УДЦР).

У липні 2005 року Кабінет Міністрів України передав УДЦР із сфери управління Міністерства транспорту та зв'язку України до сфери управління Національної комісії з питань регулювання зв'язку (НКРЗ).

